

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14873,Region-Zielona-Gora-NSZZ-Solidarnosc.html>
2023-12-10, 08:50

Region Zielona Góra NSZZ „Solidarność”

Region Zielona Góra NSZZ „Solidarność”. Pierwszy strajk w woj. zielonogórskim odbył się 27 VIII 1980 w Odlewni Zakładów Wytwórczych Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego w Żarach. 28 VIII strajkowało 50 pracowników Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Zielonej Górze. 29 VIII 35 kierowców PKS Oddz. IV w Żarach, a 30 VIII ok. 60 pracowników Przedsiębiorstwa Produkcji Elementów Wielkopłytowych w Nowogrodzie Bobrzańskim.

VII - VIII w zakładach zgłaszano postulaty o charakterze ekonomicznym i socjalnym (np. w lokomotywowni PKP w Zbąszynku, w Zakładzie Mleczarskim i Lubuskich Zakładach Termotechnicznych Termo-Elterma w Świebodzinie), żądano utworzenia WZZ (m.in. w Zakładach Odlewniczych Dolnośląskich Zakładów Metalurgicznych w Szprotawie i w KWB w Sieniawie) oraz przeprowadzenia zmian w strukturze i działalności istniejących zw. zaw. W kilku miastach kolportowano ulotki, m.in. w Żaganiu i Świebodzinie.

We IX 1980 w woj. zielonogórskim doszło do co najmniej 26 strajków, m.in. w Lubuskich Zakładach Termotechnicznych Termo-Elterma (5-6 IX) oraz Odlewni i Fako Dolnośląskich Zakładów Metalurgicznych Dozamet w Nowej Soli (9-10 IX).

Od pocz. IX 1980 powstawały struktury niezależnych związków; niektórzy organizatorzy nawiązali kontakty z MKZ w Gdańsku i Wrocławiu. 15 IX w czasie spotkania w Lubuskim Teatrze im. Leona Kruczkowskiego przy al. Niepodległości powstał 16-osobowy MKZ NSZZ Ziemi Lubuskiej/MKZ NSZZ „S” w Zielonej Górze (w organizowaniu pomagał Zbigniew Ziobrowski pracownik MZK we Wrocławiu). Wybrano prezydium w składzie: Andrzej Włodek - przew. (nast. dnia zrezygnował z funkcji i przew. został Kazimierz Skorupski z Lubuskiego Teatru), Zbigniew Jelinek (Estrada Lubuska) - wiceprzew., Marek Wójtowicz (Biuro Projektów Wodnych i Melioracji) - sekretarz, Mieczysław Oszmian (Zakład Usług Technicznych Spółdzielni Inwalidów) - skarbnik,

Konrad Stanglewicz (Rozgłośnia Polskiego Radia) - rzecznik prasowy, Jan Papina (Zakład Projektowania i Usług Inwestycyjnych Inwestprojekt w Zielonej) - kierownik Grupy Interwencyjnej, X 1980 - VI 1981- wiceprzew. MKZ. W skład KKP wszedł Adam Niezgoda (także sygnatariusz wniosku Komitetu Założycielskiego „S” o rejestrację w Sądzie Najwyższym w Warszawie); czasowo w KKP również Leon Mituro.

Skład i struktura organizacyjna MKZ zmieniały się do I WZD Regionu Zielona Góra w VI 1981, m.in. 12 XI 1980 przew. został Maciej Ołtarzewski, a drugim wiceprzew. L. Mituro. W XII ze składu MKZ usunięto Andrzeja Busse (w wyniku działań operacyjnych SB), a Zenon Szachowicz, w geście solidarności, zrezygnował z członkostwa.

IX - X 1980 tymczasową siedziba MKZ mieściła się w Teatrze przy al. Niepodległości 3, w godz. popołudniowych w lokalu przy ul. Owocowej, X 1980 - I 1981 przy ul. Stanisława Wyspiańskiego 10b; I 1981 - 13 XII 1981 przy al. Niepodległości 32.

W X 1980 w MKZ zarejestrowanych było 140 KZ zrzeszających ok. 39 tys. członków, w III 1981 639 KZ i ok. 160 tys. członków; w VIII 1981 (po zweryfikowaniu danych przez KKP) było ok. 700 KZ, a liczba członków „S” wynosiła 152 tys. Spory odnoszące się do zasięgu terytorialnego Regionu dot. rejonu Nowej Soli. Ok. 20 KZ (m.in. największych zakładów - Nowosolska Fabryka Nici Odra i Dozamet) należało do MKZ/ZR Dolny Śląsk, a 60 KZ do MKZ/ZR Zielona Góra. Szczepan Bąk (Dozamet) i Andrzej Genea (NFN Odra) byli członkami ZR Dolny Śląsk.

3 X 1980 w ogólnopolskim strajku ostrzegawczym wzięły udział załogi 17 wytypowanych zakładów, w 14 przerwano pracę częściowo, a w 14 odbyły się akcje solidarnościowe. W I 1981 „S” włączyła się w walkę o wolne soboty: 10 I nie podjęto pracy w 76 instytucjach i przedsiębiorstwach, a w 40 pracy nie podjęła część pracowników (łącznie w protestach uczestniczyło 22% zatrudnionych); 24 I nie podjęto pracy w 92 zakładach, a częściowo nie pracowało 75. W III 1981 podczas kryzysu bydgoskiego został powołany RKS (przew. M. Ołtarzewski), który działał w Zastalu. 27 III w strajku ostrzegawczym wzięło udział (na I zmianie) ok. 48 tys. pracowników w 84 zakładach pracy.

1980-1981 w woj. zielonogórskim działały również (wspierane przez „S”) Solidarność Wiejska/„S” RI (I - VII 1981 przew. Jarosław Nanowski; VII - XII przew. Edward Lipiec) oraz utworzony 6 I 1981 w Żaganiu KZ NSZZ Indywidualnego Rzemiosła „S” (przew. Piotr

Zieliński).

„S” była organizatorem i współorganizatorem przedsięwzięć o charakterze kulturalnym, społecznym, politycznym lub religijnym, m.in. 27 IV 1981 w kościele Najświętszego Zbawiciela w Zielonej Górze odprawiona została msza w intencji zamordowanych w Katyniu. Z okazji 3 V odprawiona została msza w zielonogórskim amfiteatrze (ok. 30 tys. uczestników); okolicznościowe obchody zorganizowano również w in. miejscowościach woj. (np. w Sławie). Organizowano też uroczyste święcenia sztandarów i krzyży dla KZ. W V ustawiono przy siedzibie ZR figury 3 robotników (Pomnik Robotników), po 13 XII 1981 było to miejsce niezależnych manifestacji.

Od XI 1980 działał Regionalny Ośrodek Badań Społecznych Środkowego Nadodrza „S” (w jego ramach utworzono Uniwersytet Związków Zawodowych „S” im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego). 7 V 1981 powstał Regionalny KOWzP (przew. A. Niezgoda), a w X Regionalna Komisja Koordynacyjna Samorządów Pracowniczych.

13–15 VI 1981 odbył się I WZD Regionu Zielona Góra. Podczas obrad wybrano 40-osobowy ZR, 10-osobową RKR i 18 delegatów na I KZD (w VIII KKP unieważniła 4 mandaty z powodu zawyżenia liczby członków „S”). 22 VI ukonstytuowało się prezydium ZR w składzie: M. Oszmian (przew., wybrany 15 VI), J. Papina (wiceprzew.), Jan Maszewski (wiceprzew.), L. Mituro (wiceprzew.), Jan Kudła, Edward Krzycki (złożył rezygnację 23 XI), Kazimierz Nowak, Zbigniew Mrowiec, Tadeusz Latko, Andrzej Perlak i Marian Podsada. W czasie I KZD do KK weszli: M. Oszmian i Stanisław Szymkowiak.

1980–1981 w co najmniej 16 miastach i gm. działały (pod różnymi nazwami) struktury terytorialne „S”, np. Komisja Koordynacyjna Ziemi Krośnieńskiej „S” w Krośnie Odrzańskim i Komisja Koordynacyjna „S” w Czerwieńsku. W Regionie ukazywało się co najmniej 39 pism niezależnych, w tym 29 wydawanych przez „S” i 3 przez „S” RI, m.in.: „Komunikat”, „Solidarność Lubuska”, „Solidarność Krośnieńska”, „Solidarność Środkowego Nadodrza”, „Zielonogórski Serwis Informacyjny «Solidarność»”, „Auto”, „Puls” i „Wolny Rolnik”. Poza Zieloną Górą niezależna prasa ukazywała się m.in. w Krośnie Odrzańskim, Kożuchowie, Świebodzinie, Wolsztynie i Żarach.

VIII – XI 1981 w Regionie doszło poważnych konfliktów, m. in. 31 VIII – 6 IX „S” RI zorganizowała akcję protestacyjną na polach w

Glińsku (zostały zaorane) należących do Świebodzińskiego Kombinatu Rolnego. Protestujący rolnicy domagali się zwrotu odebranej im dawniej ziemi; protest poparł ZR, jego członkowie uczestniczyli w negocjacjach z władzami. 6 IX zawarte zostało porozumienie z wojewodą zielonogórskim, który zobowiązał się rozpatrzyć wnioski rolników dot. zwrotu ziemi bezprawnie przejętej przez państwo.

VIII - XI 1981 w Zakładzie Rolnym w Lubogórze należącym również do ŚKR miał miejsce największy konflikt w woj. zielonogórskim; pocz. między dyr. zakładu Henrykiem Leśniewskim a KZ i jej przew. Zbigniewem Kłosowskim (m.in. z powodu gromadzenia przez KZ dokumentów dot. nadużyć o charakterze gospodarczym dokonanych przez dyrekcję zakładu). 1 X cofnięto Z. Kłosowskiemu oddelegowanie do pracy związkowej, 12 X został zwolniony. 13 X rozpoczął się w tym zakładzie strajk, który poparł ZR i ogłosił w Regionie strajk generalny kierowany przez RKS. „S” domagała się (bezsukutecznie) m.in. zmian personalnych we władzach woj. zielonogórskiego. Porozumienie dot. zakończeniu akcji strajkowej zostało wynegocjowane 12 XI z przew. WRN (postulat powrotu Kłosowskiego do pracy został spełniony). Od 13 XI do 13 XII trwało w Regionie pogotowie strajkowe.

13 XII 1981 - XII 1982 w woj. zielonogórskim internowano 46 osób, przetrzymywane były gł. w Ośrodku Odosobnienia w Zielonej Górze (na terenie AŚ), w Ostrowie Wielkopolskim, Gębarzewie, Głogowie, Uhercach i Kwidzynie. 13 - 23 XII podejmowano nieliczne protesty przeciwko stanowi wojennemu (np. próby organizowania strajków, składanie kwiatów pod krzyżem w Zakładach Tkanin Dekoracyjnych Dekora w Żarach, kolportaż ulotek, zbieranie podpisów). W Nowej Soli aresztowano 6 osób, które przygotowywały strajk w tamtejszych zakładach pracy. 1982-1983 odbywały się różne protesty, m.in. 13 V i 10 XI 1982 krótkie strajki w niektórych zakładach; msze w kościele Najświętszego Zbawiciela i manifestacje przy Pomniku Robotników, np. 1 V, 31 VIII, 13 IX, 10 XI 1982, 1 i 3 V, 31 VIII 1983. W VIII figury robotników zostały ogrodzone drewnianym płotem, przewrócone, a nast. usunięte. Obchody organizowano też w in. miastach, np. w Nowej Soli (kościół św. Antoniego) i Żarach (kościół NSPJ w Żarach).

W czasie stanu wojennego Wydz. Śledczy KW MO prowadził 25 spraw o charakterze politycznym (do ogłoszenia amnestii w VII

1986 - 45 spraw). Część osób postawiono przed sądami powszechnymi i wojskowymi. Przed Sądem Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu toczyło się 8 spraw (przeciwko 26 osobom). W VI 1982 w SŚOW toczył się największy proces polityczny działaczy podziemia z woj. zielonogórskiego - 16 członków organizacji Podziemie NSZZ „S” Ziemi Świebodzińskiej skazano na 2-6 lat pozbawienia wolności (wobec 3 oskarżonych postępowanie umorzono). W V 1983 Sąd Rejonowy w Żarach skazał 13 działaczy Tymczasowej Komisji Wykonawczej „S” Ziemi Żarskiej na pozbawienie wolności od 8 mies. do 2 lat w zawieszeniu.

Organizowaniem pomocy represjonowanym zajmował się Biskupi Komitet Pomocy Represjonowanych (ks. Zbigniew Stekiel z parafii w Chynowie) i Międzyparafialny Zespół Współpracy Charytatywnej (powołany z inicjatywy ks. Henryka Nowika) przy parafii św. Wojciecha w Czerwieńsku. Pomoc represjonowanym i ich rodzinom organizowana była również przy parafii św. Antoniego w Nowej Soli.

1982-1989 wyemigrowało wielu działaczy „S” (do VII 1983 - 116) struktur zakładowych, terytorialnych i regionalnych, w tym wszyscy przew./wiceprzew. MKZ/ZR i co najmniej 17 internowanych.

1982-1983 działały 2 podziemne struktury o charakterze regionalnym. W VI 1982 powstała Tymczasowa Regionalna Komisja Koordynacyjna „S” Regionu Zielonogórskiego, której organizatorem był Arkadiusz Olszowy. Oświadczenia i komunikaty TRKK ukazywały się łamach podziemnego pisma „Solidarność Środkowego Nadodrza”. VIII - IX 1982 zatrzymano i tymczasowo aresztowano 6 osób zaangażowanych w jej działalność oraz wydawanie i kolportowanie pisma (A. Olszowy, Piotr Sikorski, Piotr Kiszczyc, Karol Małyska, Tadeusz Kopecki i Robert Kopecki). 11 V 1983 Sąd Rejonowy w Zielonej Górze skazał ich na 10 mies. pozbawienia wolności w zawieszeniu.

Drugą strukturą była Tymczasowa Międzyzakładowa Komisja Wykonawcza „S”. Jej oświadczenia i komunikaty ukazywały się w podziemnych pismach „Zielonogórski Serwis Informacyjny” (wydawany wiosną 1982 - XII 1983) i „Biuletyn Tymczasowej Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej NSZZ «Solidarność» w Zielonej Górze”. XI 1983 - I 1984 SB aresztowała 11 osób (śledztwo objęło 19) działających w TMKW, wydawców i kolporterów „ZSI” (m.in. Dorotę Skibińską, Bogusława i Stanisławę

Grabowskich, Elżbietę Janicką, Andrzeja Stróżyka, Franciszka Rymanowskiego i Hieronimę Liberkowską). W VIII 1984 Sąd Rejonowy w Zielonej Górze umorzył postępowanie na mocy amnestii. Obie struktury były m.in. organizatorem/współorganizatorem akcji protestacyjnych (manifestacje).

Po 13 XII 1981 w woj. zielonogórskim, w różnych okresach, działały także in. podziemne grupy i organizacje, m.in. [Krośnieńska Organizacja Podziemna „S”](#) w Krośnie Odrzańskim, Podziemie NSZZ „S” Ziemi Świebodzińskiej, Tajna Komisja Zakładowa „S” w Iłowie Żagańskiej, Tymczasowa Komisja Wykonawcza „S” Ziemi Żarskiej, Nowosolski Komitet Samoobrony „S”, [Organizacja Młodzieży Walczącej Polski](#) (w Nowej Soli), SW Ziemi Nowosolskiej, Konfederacja Walczącej Polski, RMN (w Zielonej Górze) i Ruch Młodzieży Solidarnej (w Sulechowie).

1981–1989 wiele grup prowadziło podziemną działalność wydawniczą, ukazywały się ulotki i pisma – do IV 1989 co najmniej 19 tytułów, m.in.: „Zielonogórski Serwis Informacyjny” (1982–1983); „Solidarność Środkowego Nadodrza” (1982); „Biuletyn Tymczasowej Komisji Wykonawczej NSZZ «Solidarność» Ziemi Żarskiej” (1982–1983), „Podziemie” (1982 w Świebodziźnie), „Solidarność Lubuska” (1983–1984 w Nowej Soli), „Solidarność Zielonogórska” (1985), „RMS” (1987, 1989–1990 w Sulechowie). Poza Zieloną Górą, Świebodzińskiem, Nową Solą i Żarami prasa podziemna (w większości efemerydy) wydawana była m.in. w Krośnie Odrzańskim, Iłowie Żagańskiej i Żaganiu.

W poł. I. 80. nastąpił spadek aktywności działań podziemnych organizacji i do I 1989 nie funkcjonowała struktura o charakterze regionalnym; działały natomiast grupy kolportażowe prasy i wydawnictw podziemnych, gł. z in. regionów, m.in. z Wrocławia, Gorzowa Wielkopolskiego i Warszawy. Przejawem działalności opozycyjnej było m.in. organizowanie niezależnych uroczystości w kościołach (np. w kościele Najświętszego Zbawiciela w Zielonej Górze, NMP w Żarach, św. Stanisław Kostki w Sulechowie i św. Antoniego w Nowej Soli), udział w manifestacjach i układaniu krzyży z kwiatów; od 1987 w protestach przeciwko planom lokalizacji składowiska odpadów radioaktywnych k. Międzyrzecza. Część działalności niezależnej prowadzona była w ramach duszpasterstw rolników indywidualnych, m.in. od 1984 w Żarach; w Trzebiechowie i Siedlcu oraz Duszpasterstw Ludzi Pracy: od 1985 przy parafii św. Antoniego w Nowej Soli, od 1987 przy parafii

MBKP w Świebodzinie i od 1988 przy parafii Najświętszego Zbawiciela w Zielonej Górze. Działacze „S” i „S” RI uczestniczyli też w pielgrzymkach, m.in. z Klenicy do Częstochowy i ze Świebodzina do Rokita.

1988–1989 następowała odbudowa jawnych struktur „S”. W VIII jawną działalność podjęło Prezydium Wojewódzkiej Rady Rolników „S” (m. in. E. Lipiec), we IX KZ w Zakładzie Przekazników w Żarach, w X w Energopolu w Zielonej Górze. Na pocz. 1989 proces ten przybrał na sile – 22 I zawiązał się TZR Zielona Góra (używano też nazwy ZR Zielona Góra), który wezwał do prowadzenia jawnej działalności związkowej oraz tworzenia zakładowych i międzyzakładowych komitetów organizacyjnych „S”. W jego skład weszło 11 osób: Janusz Bujak (Żagań), Kazimierz Drozd (Żary), Bogdan Fedorowicz (Sulechów), Anna Jabłonka (Żary), E. Krzycki (Krosno Odrzańskie), T. Latko (Zielona Góra), Henryk Mika (Żary), K. Nowak (Nowa Sól), Michał Przydrożny (Nietkowice), Zbigniew Rymaszewski (Sulechów), Jan Samociak (Mężów k. Sulechowa). Podczas spotkania z przedstawicielami aktywnych środowisk do TZR weszło 9 kolejnych osób: Roman Borkowski (Żary), Roman Dobrzański (Jasień), Kazimierz Górniak (Jasień), Jerzy Jaworski (Jasień), Bogusław Malicki (Sulechów), Zenon Oleszewski (Żary), Jerzy Podbielski (Zielona Góra), Dariusz Szakoła (Żary) i S. Szymkowiak (Zielona Góra). 11 II wybrano prezydium TZR w składzie: B. Malicki, E. Krzycki, M. Przydrożny, K. Górniak, J. Podbielski, Bogdan Jarosz, H. Mika, 19 II przew. TZR został B. Malicki, wiceprzew. E. Krzycki. W VII w TZR było zarejestrowanych 128 KZ, działały też struktury międzyzakładowe, największą była Miejska Komisja Międzyzakładowa „S” w Zielonej Górze. W VIII 1989 przew. TZR otrzymał wotum nieufności, 28 VIII nowym przew. został K. Drozd.

W II 1989 przedstawiciele zielonogórskiego KIK-u zostali poproszeni przez Henryka Wujca o pomoc w zorganizowaniu KO w Zielonej Górze. W jego tworzeniu brali udział: Bronisław Smykał, Ignacy Dryjański, Stanisław Iwan i Walerian Piotrowski. Sposób wyboru KO nie został zaakceptowany przez TZR i 6 IV powołano KO Województwa Zielonogórskiego (przew. W. Piotrowski, od 17 IV Włodzimierz Bogucki). 4 VI wybrano wszystkich kandydatów KO: posłami zostali: Jarosław Barańczak, Andrzej Gabryszewski i Tadeusz Sierżant, a senatorami E. Lipiec i W. Piotrowski.

20 I 1990 odbył się II WZD (II tura – 3 II). TZR zakończył działalność i wybrano 15-osobowy ZR. Tego dnia było

zarejestrowanych 262 KZ, a liczba członków związku wynosiła ok. 28,8 tys. 12 II ukonstytuowało się prezydium ZR w składzie: Wiesław Wysocki (przew., wybrany 20 I), Jerzy Twarowski (wiceprzew.), Zbigniew Nikitiuk (wiceprzew., do VII 1990), Elżbieta Drewka-Doberstein (sekretarz), Waldemar Kleszcz, Karol Rudolf (zrezygnował 19 IX), Z. Oleszewski (członkowie) i Edward Radomski (od VII 1990, zastąpił Z. Nikitiuka).

20 X 1980 - 11 VII 1983 zielonogórska „S” rozpracowywana była przez Wydz. IIIA/Wydz. V KW MO w Zielonej Górze w ramach SO krypt. Fala.

Przemysław Zwiernik

[Region Zielona Góra, Zielona Góra](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)